

STENA JUTRANJE ZARJE

IZTOK TOMAZIN

V zgodnjem večeru zapušča Jezersko. Gugasto udobje sedežev v avtobusu zamenjava s slabo cesto, ki ima veliko napako — drži navkreber in po njej morava peš. Prav ta večer me mučijo silno jasne predstave brezdelnega posedanja doma, največkrat pred televizijo, ko je človeku edina naloga najti čim udobnejši položaj na mehkem stolu in edino delo zapiranje in odpiranje oči, ki lenobno boljčijo v migotajoče prizore na ekranu.

Resničnost pa je mnogo bolj neprijetna. Pred mano namreč čepi na tleh ogromen nahrbtnik, pravi debelih, napolnjen večinoma z železjem in drugo težko opremo. V hudo slabo voljo me spravi, preden si ga sploh oprtam in preračunavam, koliko znoja in kalorij bo potrebnih, da bom s tem nestvorom prisopihal do Češke kočice, ki sameva neke neopredeljivo visoko med temnimi pobočji.

Visoko nad dolino sva že, ko pritajeno brnenje in begajoča lučka daleč spodaj naznanita avto. Z velikim upanjem pričakujeva rohnečo spako, ki sicer ne sodi v spokojno noč gorskega gozda, a je v takih primerih presneto dobrodošla. Izza ovinka slednjic priropota skoraj prazen fičko in kljub optimističnemu palcu brezbrizno odpelje naprej in izgine v noči. Kar nekaj sekund potrebujem, da svoje strašno ogorčenje prelijem v posebej izbrane besede in jih v glasnem samogovoru pošljem za njim. Potem se znova trmasto zakadiva v strmino in konec ceste po bližnjici doseževa skoraj istočasno kot neustrežljivi voznik in njegov spremljevalec.

Sivo, oblačno jutro naju spremlja pod steno. Prosojne meglice nepremično lebde v polmraku in brišejo ostre obrise skalovja. Hladen veter, ta brezobzirni morilec dobre volje, tokrat nima uspeha. Premočno je bilo nekajmesečno hrepenenje in prevelika želja, da bi jo zatrl neprijazni oblaki, ki se valijo čez goro in drsijo proti severu. S steno Dolgega hrbta imam glede vremena slabe izkušnje, mnogokrat sem že razočaran, nejevoljen in začuden strmel v mokrosivo oblačno zaveso, ki jo je zagrinjala in me vedno znova odbijala. Navsezadnje sem začel verjeti, da mi tukaj vsak vzpon uspe šele pri tretjem poizkusu.

Nekoč mi je nevihta ob razočaranju prinesla še misel, ki je kmalu prerasla v veliko željo in se stopnjevala do neustavljivega hrepenenja. Medlega pomladnega dne sva se s Slavkom Frantarjem namenila v steno, da preplezava znano smer Šimenc-Škarja. Zgrešila sva pravi vstop in nehote zaplezala v deviški steber. Prepozno sva spoznala zmoto in zaman poskušala prečiti v načrtovano smer. Nenadna nevihta naju je pregnala iz stene. Že ko sem drsel po vrvi navzdol iz stene, je začel zoreti načrt o novi smeri. Steber, ponosno rastoč iz mokrega pajčolana, ga je s svojo elegantno mogočnostjo samo še potrdil...

Vlažna, črna votlina naju je varovala pred zoprnim vetrom, dokler se nisva pripravila. Nahrtnik pogledujem mnogo prijazneje, saj je občutno lažji kot včeraj, vseeno pa dovolj težak, da bo vsak gib zaradi njega nekoliko napornejši. Pred vzponom sva sklenila, da bova pridno uporabljala fotoaparata in zato že po nekaj metrih plezanja poziram v elegantni drži pod previsom, nato pa šklepetaje z zobmi v močnih hladnih sunkih vetra hitro odtelovadim čezenj v položno zajedo. Ta mi je znana še iz neuspelega poizkusa pred meseci, zato po njej kmalu doseževa nagnjeno ploščato polico, kjer se šele začne pot v neznano. Ovešen z vso mogočo ropotijo, od debelih zagozd pa do drobnih svedrovcev, odcingljam po polici mimo sopezalca in zaplezam v strmo zajedo. Drobnih, čvrstih oprimkov na začetku se ne veselim dolgo, saj se kmalu najdem v odurnem kotu, polnem velikih in majhnih lusk, hinavsko prilepljenih ob navpično steno, kakor da samo čakajo na neprevidno roko, da jih spravi iz sumljivega ravnovesja. V široki razkroži se počasi goljufam navzgor in previdno otipavam skalo nad seboj. Oči za trenutek ne sledijo gibom roke, zazrejo se v globino. Tedaj prsti prav na rahlo otipljejo lepo razčlembo, prijem postaja močnejši, roka se počasi pripravlja, da sprejme nase del telesne teže.

Votlo hreščoč zvok, grozljivo oster in brez odmeva sledi tej kretnji. Silovita bolečina me prešine. Ne zavedam se takoj, da sem obvisel samo na eni roki. Drobec sekunde porabim, da uredim zmedene misli in dojamem položaj, v katerem sem se znašel. Bežen pogled mi pove vse. Med menoj in steno, oprta na skrčeno desno nogo, je zagvozdena velika koničasta luska, ki sem jo sprožil s previdnim, a vseeno pregrobim gibom tipajočih prstov. Počasi me potiska navzdol, čeprav sem za drugo nogo našel za silo uporaben stop. Sprva se je skušam znebiti s prosto roko, porivam jo gor in dol, s pestjo tolčem po njej, toda kamnita spaka s ne premaknete niti za palec, — očitno ji je prav vseč na moji nogi, ki že drgeta zaradi bolečega bremena. Z ostrim robom se je zataknila

za strgane hlače in zajedla v meso. Pollašča se me mešanica jeze in obupa, podzavesten kratek pogled v globino namigne »pričakuj skorajšen padec«, vendar še vedno mrzlično iščem rešitev. V zadnjem obupnem poskusu se odločim za nekakšen na videz zelo smešen, a odločilen balet. Prste obeh rok silovito zagrebem v krušljive oprimke, da nosijo vso težo, z nogami pa začnem počasi poskakovati na vse mogoče načine in pri tem pričakujem samo dvoje: da bom v velikem loku zgrmel v globino ali pa da se bo na to pot podala samo luska. Sprva se guglje z menoj vred ne glede na besne kletvice in debele kaplje potu, ki spremljajo vratolomno početje. Z obupnim pogledom jo prebadam, toda šele ko nogo odmaknem pravokotno od stene, s počasi prevesi in izgine skoraj neslišno v praznino. Na hlačah zazija velika okrvavljena luknja. Vzduh olajšanja ob odstranitvi nadležnega in skoraj usodnega bremena se kmalu spremeni v glasno sopenje, zajeda postaja previsna, krušljivost se ne zmanjša. Po ozki, strmi rampi, zabeljeni z dvema krušljivima previsoma, ki ob zabijanju klinov vidno odstopata od stene, se umaknem iz negotoljubne zajede desno na drobno poličko.

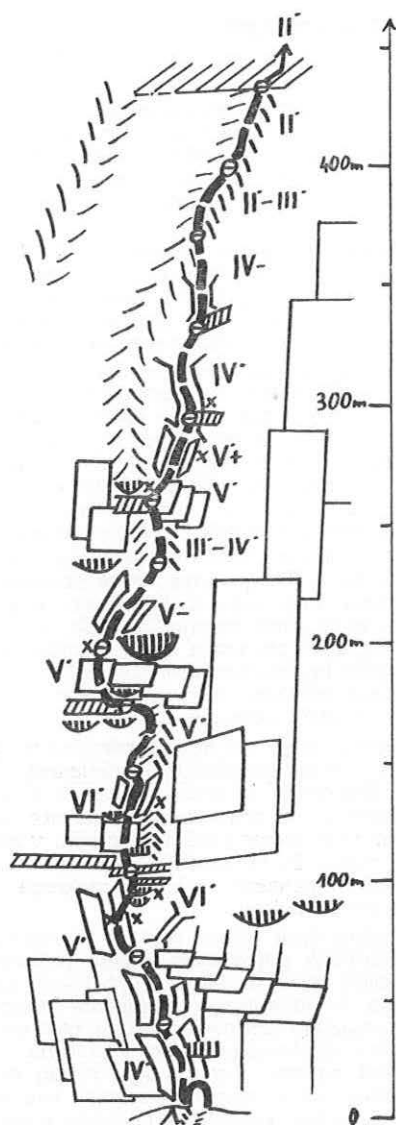
Nad njo me pričaka druga, zadovoljim pa se šele s tretjo, ki mi omogoči celo za silo udobno ležanje, ko varujem soplezalca. »Vigla« me čaka nad polico, ki skoraj vodoravno prereže stebler od Jubilejne do smeri Šimenc-Škarja, lep raztežaj, pri katerem je narobe samo dvoje — pretežak je, da bi omogočal sproščeno plezanje, in preveč krušljiv, zato pa zasluži toliko lepšo oceno.

V srednjem delu stebra se spet spomniva na fotoaparati in tako sredi razbitega raza pričakujem Viglov pritisk na sprožilec, ne izključujem pa možnosti, da se bodo majavi skalni bloki še pred tem podrli. Ko se neprijetno čakanje konča, odhitim naprej, na izteku vrvi pa me seveda spet pozdravi lepa, celo z gosto travo porasla polica. Nabuhel previs, najbolj izrazita točka stebra, se bohota nad njo, a od blizu je videti precej manjši kot iz doline. Vseeno sem vesel, ker ne bo treba čezenj, saj se levo ponuja uporaben prehod čez gladke plošče. Svedrovci, ki jih nosiva s seboj zaradi previsa, pa niso prišli v poštev.

Položna zajeda z drobnimi oprimki, katere se lotim nerodno, kot kak začetnik, me tako zaposli, da ne opazim grozeče temnega oblaka. Vali se iznad Rink in z mokrim objemom požira prepađe, po katerih izginjajo sence. Šele prva zrna sodre, ki s plehkim, komaj slišnim žvenketom odskakujejo od kamenine, me opozorijo na vodeno ogrinjalo, ki je tedaj že objelo Štruco in se hitro pollaščalo sosednjega Trikota. Tam pa moč nevihte presenetljivo uplahne, temni oblak se preobrazi v nedolžno meglico in še ta kmalu izgine, kot bi se sramovala svojega hrupnega nastopa.

Naslednja polica na razu vršnega dela stebra nama je tako všeč, da jo skleneva počastiti z najino navzočnostjo čez noč. Do večera je sicer še daleč, vendar si ne želiva tekme s časom in temo, zato se počasi brezskrbno lotiva prostora za bivač. Iz nagnjene police ustvariva ploščad za eno posteljo, namesto vzmetnice pride prav drobni grušč. Nanj se položiva dobro zavita v puh in volno. Noči pa kar noče biti od

STEBER JUTRANJE ZARJE

nikoder. Šele ko pospraviva že drugo večerjo, začne svetloba počasi ugašati. Od vzhoda sem so temne skoraj neopazne sence zavzele nebo nad nama.

Nočne ure v gorah so nepozabne. Zdi se mi, kot da bi ležal doma v postelji in za trdno zaprtimi očmi strmel v sanjske predstave. Oči pa so tokrat bile odprte, iluzije so bile resničnost. Zraven naju tonejo v temi ostre, v srebrni mesečini medlo se lesketajoče oblike grozljivega, toda kar nekam domačega prepada — Trikota. Podnevi doživeti prostorski vtisi se z nočjo spajajo v skladno celoto počasi nastajajoče črne gmote, ki jo oči zaznavajo le kot ploskev, vsi drugi čuti pa jo dojemajo kot prostor, črn, brezizrazen.

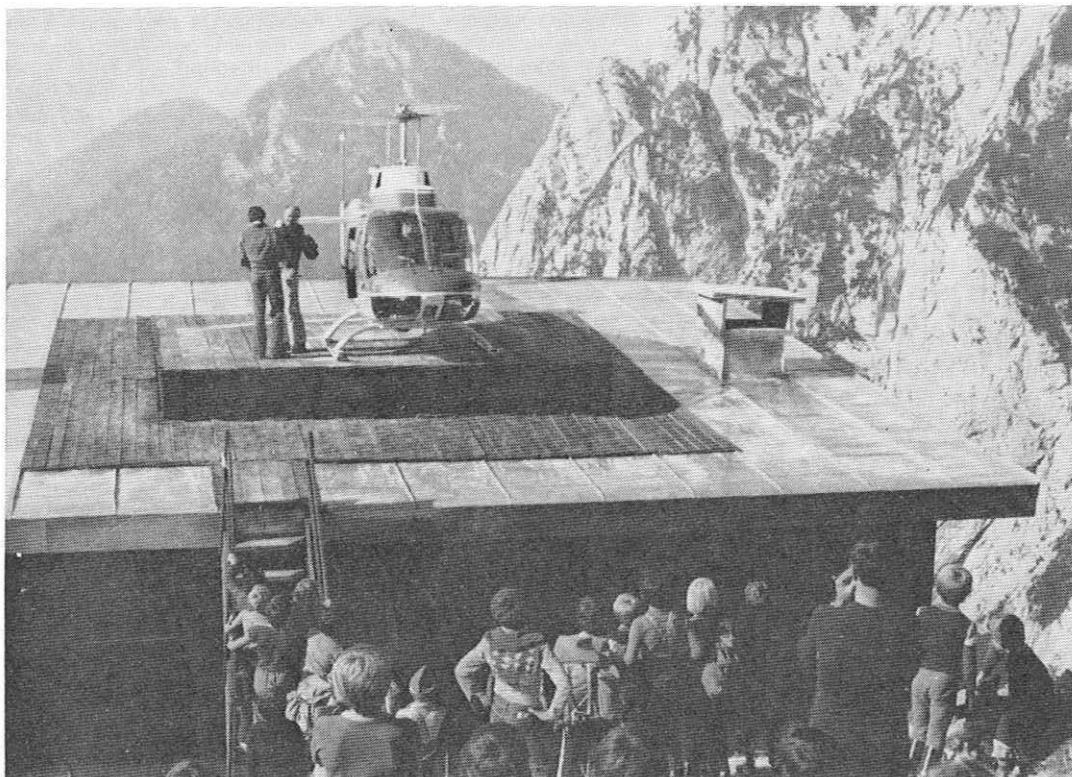
Kakšna radost me navdaja ob tem prizoru! Zamižim in se za trenutek umaknem vase, potem pa spet odprem oči. In mrki prepadi še vedno zevajo v temnem prostoru, vse manj vidni, a toliko bolj pričujoči v slutnjah. Jaz pa odpiram in zapiram oči kot otrok, ki si z vsakim ponovljenim pogledom domišlja in ustvari prvo, pristno presenečenje in veselje ob njem. Igrivo mežikanje se slednjič sprevrže v počasno potapljanje v globino spanca brez misli. To ni moja prva noč v objemu stene, toda prva, ki jo doživljam neobremenjen z morečim strahom pred mrazom, brez odpora do neskončno počasi tekočih minut, ki se mukoma pretapljaajo v ure, v katerih je spanec le neuslišana želja in potreba in ki druga za drugo podžigajo skoraj blazno željo po jutru in soncu, toploti in svetlobi. Vsega tega tedaj ni bilo, obstajal je le globok, krepilen spanec, ki ga komaj kdaj zmotijo kosti, ko zahtevajo spremembo položaja na trdem kamnitem ležišču ...

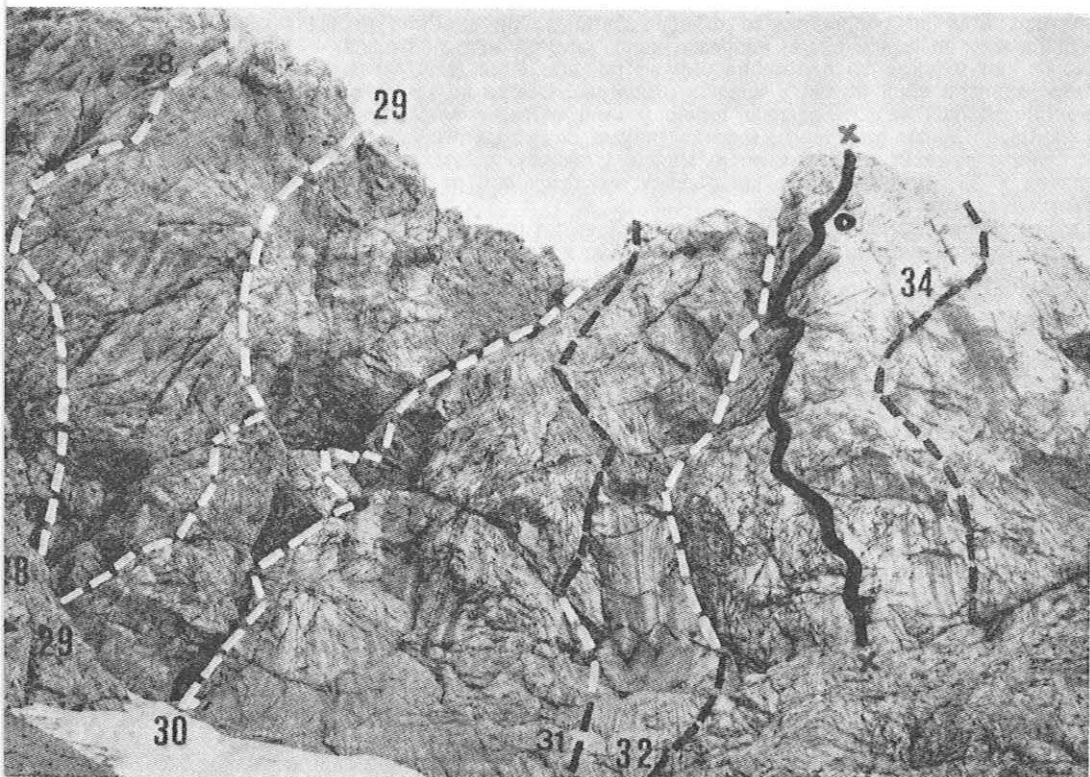
Val toplote me prežene iz platnenega zavetja. Žareča krogla se tik nad obzorjem trga iz zadnjih meglic. Krvavordeči plašč jutranje zarje se neslišno razprostre čez steno, živa zažari v hladno valujočih plamenih. Zdi se, kot da bi sive, brezbrizno trde kamnite plošče v nekaj minljivih trenutkih hotele zaživeti z jutrom in se osvoboditi svojih trdih, neživih spon. V mojih očeh jim je to za hipec uspelo. Toda nepozabni prizor je žalosten kratek, sonce se osvobodi zadnjega prosojnega objema in zažari v slepeči rumeni svetlobi. Navpične plati okoli naju so spet sive in bele. Kot zrcalo odbijajo pravkar rojene žarke. Jutro uniči podobo svojega rojstva, sprevrže se v sončno dopoldne. Tudi to je lepo, a le zaradi bleščečih gora in nežno zelene doline. Čar umirajoče noči je izginil.

Z okornimi gibi se izkopljeva iz vreče, slutiva skorajšnji konec stebra in nikamor se nama ne mudi. V raztežaju nad bivačkom izpuhti otopelost iz poležanih udov, gladke plati poskrbijo za učinkovito jutranjo telovadbo. Pazljivo vzpenjanje po drobnih razčlembah se kmalu spremeni v težaško delo, saj moram iz krušljive zajede nad platmi

Kranjski dom na Ledinah, na njegovi strehi helikopter, pomembna pridobitev naše GRS

Foto F. Ekar

Severna stena Dolgega hrbta: 28 Jernejev steber (Štremfelj-Zaplotnik); 29 Trikot (Pišler-Škarja), 30 Trojka (Belehar, Ekar, Jamnik), 31 Smer Jana Platenshusa (Dolenc-Zaplotnik), 32 Jubilejna (Ekar, Jaklič, Jamnik), X X Steber jutranje zarje, 34 Šimenc-Škarja (gl. Ravenska kočna 1977)

odstraniti velike količine naloženega kamenja, da lahko nadaljujem s plezanjem. S počasno natančnostjo odmetavam kose skalovja. Zamolklo žvižgajoči poletijo v globino. Šele hladen, senčnat kamin, ki sledi zajedi, me odreši neprijetnega opravila in mi spet točno na koncu vrvi nakloni poličko, na katero se zavalim kot v najbolj udoben stol. Zadnji sledovi napetosti in rahle tesnobe v pričakovanju neznanih težav izginjajo. Steber, ki je v srednjem delu skoraj navpičen, se proti vrhu v velikem polkrožem loku ukrivi. Nazobčan grebenček ga povezuje z gredino pod vršno steno. Vedno bolj sproščena sva in to se kaže v vsem najinem početju. Skozi prostor zdrsi v dolino nekaj glasnih nespodobnih klicev, čez nekaj sekund se vrnejo odmevi in komaj slišni odgovori z Ledin. Plezanje zadnjih raztežajev se spremeni v fotografske vaje, namesto običajnih povelj se razlegajo po kaminu drugačni klici: »Stopi v razkreho! Vzdigni roko! Poglej v aparat! Nasmej se!...« Škljoc! se oglasi kovinska škatlica in vse se zopet ponovi, filmski trak pa se polni s prizori iz stebra.

Z gredine v počasnem, lahkem plezanju drug za drugim doseževa vrh Dolgega hrbta, ki ga obletavajo rahle bele meglice in le kdaj pa kdaj spustijo sončne žarke na najini prepoteni telesi.

Vzpon je končan. Bom spet brez misli, bom kot ožeta cunjja posedal po vrhu in zaznaval prelepo okolje brez kančka čustev, ki napravijo tako doživetje nepozabno in vredno vseh, tudi najhujših naporov? Pod nama se grezi težka, strma stena, ki pa sva jo zmogla tako rekoč po poti najmanjšega odpora, vsiljuje se mi celo beseda udobno. Le kaj mi zdaj pomenijo minute virtuoznega poiigravanja s težnostjo, nekajkrat tudi na meji trenutnih zmogljivosti, in skoraj usodni dogodek z lusko? Nasproti jim stojijo ure lepega plezanja, udobnega sedenja na dobrih stojiščih in policah, čudovita noč in ne nazadnje nepozabno jutro, minevajoče v pričakovanju trenutka na vrhu. Tu sedaj sediva, razpleta se sproščen pogovor. Beseda nanese tudi na ime, ki ga dolgujeva novi smeri. Pošteno me preseneti Viglov predlog, ki se natanko ujema z imenom, ki sem ga za steber »pripravil« že pred dolgimi tedni, ko sem v sosednji smeri prvič

občudoval čudovito igro skale in svetlobe v nastajajočem jutru. Odslej se ne pogovarjava več o novi smeri, pač pa le o Stebru jutranje zarje. Iz doline pred odhodom domov vedno znova pogledujem v oddaljena ostenja, kjer nekje v senci, med strmimi ploščami, previsi in globokimi prepadi kraljuje tudi najin steber. Dva nepozabna, prehitro minula dneva mi je naklonil, njegovo zadnje darilo pa je neuničljivo: opojni spomini na uresničeno hrepenenje ne poznajo časa in minljivosti, leta jih morebiti le nekoliko zabrišejo, obenem pa tudi obogatijo z novimi vrednotami.

STEBER JUTRANJE ZARJE v S steni Dolgega hrbta. Prvenstveni vzpon sta 6. in 7. 8. 1977 v 15 urah opravila Iztok Tomazin in Vili Vogeltnik, oba AO Tržič.

DOSTOP: Od Kranjske kočice na Ledinah po melišču pod steno (30 min.) ali od Češke kočice skozi Žrelo na Ledine in naprej pod steno (1 ura).

OPIS: Vstop v črni votlini — raztežaj levo od vstopa smeri Šimenc-Skarja. Iz votline navzgor v položno zajedo in po njej 2 raztežaja, na ploščato polico. Z njenega levega dela v strmo zajedo do klina z zanko, tam desno po nakazani rampi čez 2 previsa (k) in na večjo polico pod črno strehico. 2 m navzgor na višjo polico in navpično ob strehici 30 m po gladkih plateg in zajedi (k), nato prestop levo na travnato stojšče. Z njega desno na sam raz stebra in naprej levo 15 m po ozki polici in navzgor čez gladke plošče mimo velikega previsa, dobro vidnega iz doline (k), v poševen kot z majhnimi oprimki, ki drži na raz stebra. Po položnem razu 25 m do gruščnate police (možic, k, bivak prvih plezalcev). Z nje 6 m desno čez gladke plati in navzgor v neizrazito zajedo (zagozda). Ko se ta konča, sledi prestop desno v položen kamin in po njem 2 raztežaja na vrh stebra, nato po grebenčku na gredino in čez lahko vršno steno na vrh Dolgega hrbta.

OCENA: 2 raztežaja VI, drugo od IV do V+.

VIŠINA STENE: 500 m.

V smeri sva pustila 7 klinov, ponavljalcem jih priporočava še 15—20, od tega vsaj nekaj profilov.

NA GROSSVENEDIGER (3674 m)

STONE STROJIN

So gore, ki jih sam pri sebi postaviš na častno mesto. Izbereš jih po svojih merilih. Posebno mesto odstopiš tujim goram. Običajno so to gore, ki se jih ne moreš lotiti sam in je zanje priložnost morda le enkrat, dvakrat v življenju. Iz tega razloga so nam te gore še posebej drage. Če se priložnost ne izpolni, si žalosten, z usodo pa se potolažiš, češ, saj je vendar tudi doma toliko lepih in hvaležnih vrhov.

Zase sem med tujimi gorami izbiral snežne vršake, ki razen moči in vztrajnosti niso zahtevali posebnih tehničnih težav. Raje kot skalo imam sneg, čeprav je morda zahtevnejši, zlasti v ledeniškem svetu. Tu je treba več znanja spričo razpok ali opasti plazovitega snega, pa tudi izkušenj pri prečenju požleda in bivakiranja, če te zaloti sneg ali megla.

Ena od takih gora je tudi Grossvenediger. Že dolgo sem želel stopiti na njegovo teme. Iskal sem družbo, saj na take gore ni priporočljivo hoditi sam. A obrnilo se je drugače. Bilo je sredi poletja 1970, o pasjih dneh. Vreme stanovitno kot nalašč za visokogorje. Bilo nas je za cel avtobus, na vrh pa naj bi šli z juga, iz Hinterbichla. Vožnja mimo Beljaka, Lienza in Matreia je minila v sončnem vremenu, kot se za to letni čas spodobi. Ko smo zavili v dolino Virgental, se je pooblačilo. V Hinterbichlu nebo ni obetalo nič dobrega. Molče smo stopali v breg ob potoku Dorferbacha. Jeziki strnjene snega, ki je obležal od zime, so segali prav do našega kolovoza. Ponekod smo jih morali previdno prečiti. Martrl (križi) na vidnih mestih so opozarjali na tragične dogodke, kar pokrajini, ki ima že tako odljuden videz, ne daje posebno vesele podobe. Vrhovi Geigerja in skupine Grossvenediger so bili v oblakih. Iz megle, ki se je spuščala vedno nižje, je pričelo rostiti.

Višje gori, kjer se pot položi, je snežilo. Salamenska smola, priti tako daleč pa gledati meteži! Pa ni bilo časa zamujati se z nejevoljo, mudilo se nam je v najbližjo Johannishütte (2121 m).

Ugibanjem za jutri ni bilo ne konca ne kraja.

Vso noč je snežilo. Prebudili smo se v mrazu, saj je na podstrešju pihalo z vseh kotov. Okoli kočice ga je nanoslo tudi do kolen.